

Ainasleitu

Suplemento del: Conocer Kawpaqman, septiembre de 1997

No 9, jlsq'un ☆☆☆☆☆☆☆☆☆

Vidal Corballo
10 años, escuela Santiago
Provincia Muzo

Lucía Valdeyos
Subcentro Santiago
Provincia Muzo

Esta es Santa ya ya

Cerulo Albarracín

A Wawakuna qillqamuwanku

Raqaypampa, 5 de septiembre 1997.

Señores
Alumnos de la provincia Ayopaya
K'uffi, Kuyupaya y/o Sanipaya.-

Estimados alumnos:

Nawpaqtaqa uk jatun napaykuy kachun qankunapaq K'uffi-escuelapi kaq kunapaq. Uk jatun maki q'apaykuy kachun. Nuqaykuqa munayku qankuna sumaqllata kawsanaykichiqta. Nuqaykuqa escuela Raqaypampapi, waliqllata yachakuyku, sexto cursupi kayku. mana chhika ch'ampaykuna kanchu, pero faltan profesores. Nuqa kani Rember Molina Arispe.

Chayllawan karunchakuyku, qankunapaq uk jatun napaykuy kachun, pikunachus chay escuelaipi yachakuqkunapaq. Kayta Añaskituman qillqamuni.

Raqaypampamanta **Rember Molina Arispe** karunchaka-puni uk jatun napaykuywan.

Raqaypampa, 5 de septiembre de 1997

Señores
Alumnos de la provincia Ayopaya
Presente.-

Estimados alumnos:

Nawpaqta uk jatun napaykuy kachun qankunapaq Ayopaya Yachay wasipi qankunapaq. Nuqayku Raqaypampapi yachakuqkuna allianta estudiasayku. Nuqaypata sutiy Julian Albarraecin, allianta yachakuspa kasani. Profesorniyata sutin Benito Gutierrez.

Allianta llank'asayku Raqaypampapi, yachachikunalla mana jamunkuchu.

Nuqaypata sutiy **Julian Albarraecin**, suqta cursopi kasani.

Uwija michinamanta

Uwijata michimuni phullarispa, phuskaspa ima qhatini. Wakatapis michini, uwijasniyqa iskay chunka phisqayua kanku. Wakasniytaq phisqitalla kanku. Cabrasniytaq kanku chunka phisqayua. Walpasniyqa chunka suq-tayua. Chaymantaga allqay iskay kanku, chay uknipta-ta sutin Coronel, ukniptatataq sutin Tarzón, chaylla kanku allqushniyqa. Uwija, cebra, wakakunata ima qachis urata qhatini. Uknly ñañayqa mikhunata apamun, apamuqtinga mikhuni, mikhuytawanqa jampuni. Ripuqtiyqa chay ñañay michin.

Inli yaykuytaga uywasta qhatinpun, chaymantaga uwija-kunata wisq'ayku, nuqaykutaq samariyku.

Chayta qillqamuni uywakunamanta. Qankunañataq kunanqa uywakunaykichikimanta qillqarimuychik. Nuqaykuqa kay Añaskitupaq qillqayku, Nuqaqata sutiy **Marta Saavedra Negrete**.

Escuela Raqaypampa, septiembre de 1997

Kawsayninmanta

Kawsayninmanta willarisunqachik: Ciprian Caero Alarcón, Comunidad Raqaypampa

Nuqaypataqa ñañasniyqa tawa kanku, nuqapi-wantaq phisqa kayku. Nuqaypata Iskay burrus kanku, chanta tiyalantaq qanchis wakas, bueyes. Ghuchisniy iskay, tiyalantaq iskay chunka ovejas, allqushniytaq kimsa. Ajnalla nuqaqta uywasniyqa.

Kawsayniymanta parlasp, nuqaykuqa llank'aspa puquchiylku: papata, sarata, triguta, chaywan nuqaykuqa kawsayku. Nuqaqa yachay wasiman rinipuni, yachay wasiplqa sumaqta yachakuyku matemáticasmanta, lengüajemanta, estudios sociales, ciencias naturalesa ima.

Kay wakichiyta qillqamuyku Añaskitupaq.

Ciprian Caero Alarcón

Yachaywasimanta

Yachaywasiplqa achkha wawakuna tiyaniku. Tutamanta jamuyku. Isk'un herapaaq chayamuyku. Profesoraq mana saqrachu, wawakunapis a'alata llug'apunku. Yachay wasi-manqa tutamanta jamuyku... Recreopi pelatata jayf'amuyku.

Ashqha yachaykunata jap'iyku. Lunes p'unchayqa estu-dios sociales, martes matemáticas, miércoles ciencias natu-rales; Jueves lenguaje, viernes matemáticas. Nuqaqa sexto cursupi kani, sutiyqa Antonio Caero Soria.

Ayopayamanta (Kuyupaya, Sanipaya, K'uffi) qankunañataq qillqarimuychik kunanqa. Kaytaqa qillaamun **Antonio Caero**.

Ayopayapi wawakuna sumaqta
yachanku kawsayninkumanta, papa
puquymanta yachayninkuqa
Añaskituta t'ukurichin. Nuqataq
qankunaman willariykichik:

Provincia Ayopaya

el condo esta volando
Anparo Aliaga Calzina

Papamanta

Papa aqllanamanta

Jatuchikta allana nin, chaykunaga kusa mikhunapaq. T'unastaq
ch'urupaq walla.

Mujupaq

Papa mujutapaqqa mana jatuchikchu kanan tiyan, nitaq juch'uy-
chu, murrulla kanan tiyan; wallpa runtu chhikallan. Ashqha ñaw-
ishiyuq kanan tiyan, chay ñawishinmanta p'utuy qallarimun.

Ch'urumanta

Ch'urutaqa pata lomaspi ruwana, alturaspiqa sumaqta qhasan
nin, tuta sinchita qhasamuptin papata jich'ana. Sumaqta
qhasaqtin kamataq sarunchik. Chayta ruwana junio killapi,
Papataqa lomaman apanchik tukuy wasipi kawsaqkuna.

Patapiqa sinchi qhasan, chay chiriga makista nanachikun.

Kayta qillqamun
Jhonny Calzina, payqa
pusaq watayuq.

Kuyupaya

Muñica tususan

Triguta Trillani caballuan

Chantataq pallyani palawan

Sarata tarpuni Jank'asp

Wakawan tarpuni

Carlos autota manijasan

Ancha luku

!Wawac astawan yapamuyta
atiwaqchik!

Raqaypanpamanta qillqamullankutaq:

Emiliano Jaldin Coero, Agustín Flores, Federico
Camacho Sarabia, Chamaritina Coero, Remberto
Camacho Salazar, Basilio Mantenegro Salazar,
Cecilia Sanchez Albarracín, Lucía Jaldin Yallego,
Julian Alarcón Jimenez, Antonio Garcia, Emiliana
Pardo Albarracín, Irinea Albarracín Pardo, Fátima
Cabrera Reyes, Zenón Cabrera Atevaló, Marcelino
Rodríguez Coero, Rufina Pardo, Juanita Montaña,
Dionicio Guddra Coero, Nicolás Ramiro Salazar,
chantaqa Emiliana Balderrama Albarracín.

Kaytaqa Yanapaqkuna
Raqaypampamanta,
wawaspaq qillqamunku

mikhuykuna

Kay willay Añaskitupaq,
papa mikhuyniykumanta willarisqayku.

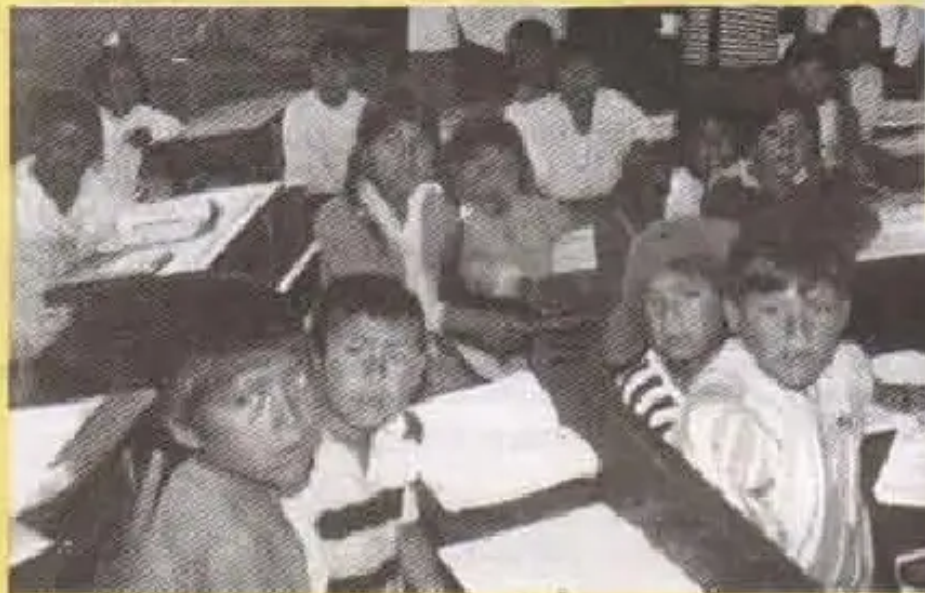
Papa allay chayta wathiyata mikhuyku.
Wathiyata ruwayku, urnuta k'urpawan
pirqaspa. Uant'ata Inqhayku surnaqa
q'uñinankama. Ruphaña kaptin,
qhullaytawan papata chayachiyku.
Chayaqptinkama, lampawan allaspa
urqhuyku. Chaymanta mikhuyku. Papa
allaypi chayta mikhuyku.

Allay tukuytawan wasiman apakapukuyku,
wasipi aqllayku, chanta trujaman
jalch'ayku. Chaymanta qhipamanqa
papawayk'pi mikhuyku. Papa q'allupi,
lawapi imallaña mikhuyku.

Raqaypampa, 6 de septiembre de 1997

Yanapaqkuna: Juan Coero, Raymundo Garcia, Norallo Gandarillas,
Prudencio Saavedra, Faustino Jaldin.

Santiago escuelamanta kay
wawakuna qillqamunku
Añaskituman, suyanqanku
provincia Ayopayamanta
mayqinilamanpis
kutichinaykichikta.

Juan De La Cruz Puyta Horta, Daniel Sorabia Salazar, Vidal Carballo,
Paulina Garcia Carballo, Roberto Zaballos Zurta, Jacinto Garcia Arce, Rufina
Garcia Vallejos, Albino Andia, Renalia Coballo Flores, Alejo Carballo Contreras,
Juan Cordero Flores, Evangelina Carballo, Nataniel Sorabia, Fabio Jimenez,
Ruben Zaballos Carballo, Juan Garrido, Tamisoclas Rodriguez Garcia, Mariuja
Carballo Horta, Germán Andia Acosta, Clementina Carballo, Simona Saavedra
Salazar, Esperanza Carballo Quavara, Magdalena Zaballos Balderama,
Wilfredo Zaballos Garcia, Cristino Abta Rodriguez, Vidal Carballo Garcia,
Guillermo Carballo Flores, Viviana Escalera A., Mollida Jimenez.

Wawakunapaq
ruwarqayku CEFOA
wasipi kaqkuna:

jampi qhurakuna

¿Imataq CEFOA?

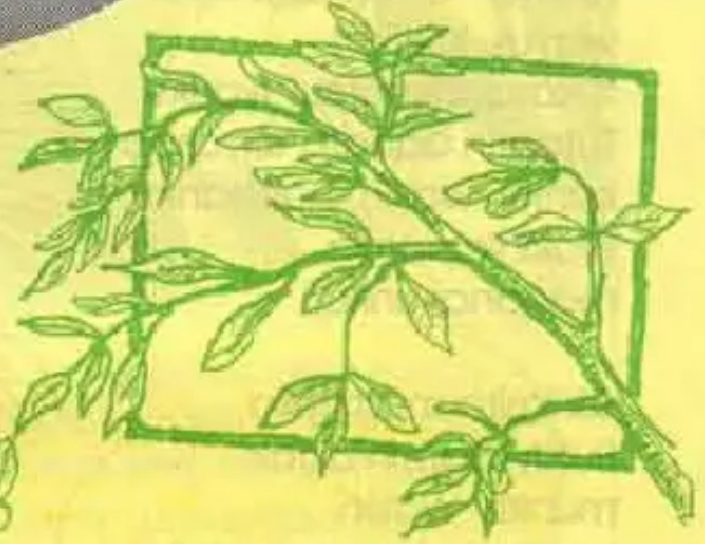
Centro de Formación Originaria de Alturas:
chaypi wakichikusanku runakuna yachachiqkuna
kanankupaq. Yachaynintaq kawsayninku-
man jina kachkan.

Wiru qhuramanta

Wawakunaman k'aja unquywan
kapitinku, wirusta qhupurquytawan
yakitupi ukyachina. Chaywantaq
thañlyta atinman.

Durasno laqhi

Wawakuna k'ajachikuptinku walla
durazno laqhi. Chay laqhita yaku
t'impusqaman qhupuykuna, chay
yakuwanfan wawata mayllarquna.

Wawakuna escuela Raqaypanpamanta

Muñamanta

Kay muña khuraqa sumaq
jampi wisananaypaq.
Wakichikuntaq kay jinamanta:
Uk litro yakupi t'impuchina
chunka minututa jina, chay-
mantataq iskay laqhi muñata
churana. T'impuchiytawantaq
laqhikunata wijch'upuna.
Chiriarichispa tumpa rupha
ruphitata ukyaykuna.

Raqaypampa, 5 de septiem-
bre de 1997

Añaskitupaq qillqarimuyku CEFOApi
yachakuqkuna:

Angel Albarracín,
Benito Ovando,
Ponciano Cabrera,
Jorge Quiroz chanta
Dionicio Albarracín.

¿Imatawantaq kayman yaparisunman?

Sik'imira Raymimanta

Intradamanqa
Mollneroman rinku raymita
ruwaq. Chantapis llich-
wayus, lakitirus
tukasqankupi sut'lyanku.
Tutantin aqhata ukyaspa
kanku, wakin machanku.
Wakinkunataq
maqanakunku.

Sik'imira mamitata
Sut'lyasaptin apa-
munku. Wakin
runakunataq ramadata
ruwaspa suyanku.
Ramadata, aqhata ch'allaspa
wakichinku. Urqhata ruwanku,
mamita chaypi samarinanpaq.

Urqha saraswan,
sidamantawan Ima
aqhatanku, chantataq
mamitata chukuchinku.
Sik'imira mamita
chayamuptinqa dina-
mitata t'uqyachinku.
Chaywan mamita
Sik'imiraqa pasa-
pun.

Ramadamanqa
tukuy runakuna rinku,
wawakuna, awilltus, awill-
tas ninata uqharikuytawan,
manachayri wllata apallankutaq. Chay
kanman mamita Sik'imiramanta.

Kayta qillqamunku Yanapaqkuna Subcentral Raqaypampamanta,
6 de septiembre p'unchayta, 1997 watapi.

¡Riqsinki chayqa, qanpis yaparimuy!

Four sets of horizontal lines for writing, each set consisting of a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line.

Grupo de Educaciónmanta wawakuna, Subcentral Santiagomanta,
Añaskituman llank'asqankuta chayachimunku: Lucio Zeballos, Nestor
Zeballos Zurita, Lucio Vallejos, Adela Rodríguez

Pachata qhawayta
yachanklehekchu?

Achata qhawaspa

Yachaspaga
qillqariwaq,
¿Imaynataq kay wata
paras kanqa?
Imaynataq puquykunas
kanqa? ¿Imapitaq
qhawarinki chaykunata?

Mana yachaspaga kuraq
tataykita tapurikuy, manachay-
qa mamaykita, tapuriytawanfaq
willariway, ¿Imapitaq pachata
qhawana? phuyupichu,
chiripichu? qillqariy

Kutichisqayki .....

Nuqa rikurqani
Imapichus Tata
Humberto pachata
qhawarqa, willarisqayki

Payqa tutamanta rin pata lumaman
chaypitaq jatuchik rumikunata k' an-
papun, Imanaqataq nini nuqaqa.

Tata Humberto qhawan rumi
Junp'lsanchu manachu? -
Junp'itsan chayqa, walla para
kanqa nin. Rumi mik'lla kaptin-
qa, maychus chaylla para
kanqa nin. Rumi ch'aki pocha
kaptinri, ch'aki wata kanqa nin.

Chaysituta nuqa rikurqani,
Tata Humberto aswanta
yachan, qhawan laqhupi,
challwapi, sach'akuna,
waqkunapi ima.

CHASKAKUNAPIPIS
YACHACULLANTAG

Pukllaykunawa wawakunakpata

CEFO Amanta kaqkuna
qillqamunku:

Miguel Angel Caero, Paulino Vallejos,
Sabino Acuña, Eulogio Zeballos, Antonio
Vallejos, Cristóbal Pardo.

Wawakuna Yachanku phuqllayta:
Wakawakitaspi.

Toro torospis lat'ayuytawan mukittiyanakunku.

Wawakuna astawanpis phuqllaspa yachanku
musuq yachaykunata.

Wawakuna trompota muyuchinku. Wawapura
muyuchispa phuqllanku atipakunanku kama.
Trompota wawakunallataq k'uillitumanta ruwanku.

Watuchikuykuna

Imasmari Imasmari,
Imachus kanman:

- Patant rif'in, uranta paran. ¿Imataq
kanman?

- Jaw jaw simicha, uchuluru ñawicha.
¿Imataq kanman?

- Mast'a qara uya, papa qara ninri,
sara phuñi sinqa, wata puriq wasa,
llamp'u chaki. ¿Imataq kanman?

Ñawpa
Añaskitupata imasmankunaq
kutichiyin:

- Phuska	- Ñawis	- Justi	- Aju
- Simi	- kirus	- Jatun mayu	
- Pazo	- Campana	- Uma	

